

Koldingbogen

ÅRSTAL:	2009
FORFATTER:	Jørgen Kristensen
TITEL:	Fabriksanlægget Gl. Donsvej 12, Bramdrupdam.
KORT RESUME:	Typidan Byggeindustri og Holmia Plast A/S.

FABRIKSANLÆGGET GL. DONSVEJ 12, BRAMDRUPDAM

AF JØRGEN KRISTENSEN

TYPIDAN BYGGEINDUSTRI

Den ældste del af produktionslokalerne på Gl. Donsvej 12 i Bramdrupdam og den ældste kontorbygning hos plastemballageproducenten *Promens* blev i 1962-63 opført og indrettet til typehusproduktion. Samtidig blev der opført 3 huse til beboelse på samme areal. I det største hus boede ejeren Johannes Schmidt med sin familie, og i nabohusene 2 af fabrikkens ansatte.

Johannes Schmidt havde selv lært håndværksfaget, og efter endt arkitektuddannelse bosatte han sig i Toftlund. Schmidt ærgrede sig over, at byggeperioden ofte var unødigt lang, ofte stod et byggeri helt stille, indtil næste hold håndværkere kom i gang. Det måtte kunne gøres anderledes! Det blev starten på Typidan Byggeindustri i Toftlund.

Efter et par år blev pladsen for trang, hvorefter han besluttede at flytte virksomheden til Gl. Donsvej på et areal, som Harte-Bramdrup Kommune havde udlagt til industri. Her erhvervede Schmidt 12 tdr. land, det areal, som støder op mod motorvejen E 20/45, hvor der i dag er en nedlagt og aflåst legeplads. Desuden på vejens modsatte side 4 tdr. land, som støder op til Verner og Mona Baagøs grund Poppelalle 24. Arealet er her udlagt til læhegn og græs for familien Baagøs 2 heste.

I 1963 stod kontorbygningen og den første

produktionsbygning med 1.800 m² færdig. Kunderne kunne vælge mellem 12 forskellige modeller. Det mindste hus på 100 m² og varierende størrelser op til 187 m². Fabrikken garanterede både for kvalitet og pris og at huset var færdigt til den aftalte tid. 2 støbehold sørgede for fundament og kloakering. Derefter fulgte elementerne til de indvendige vægge, tagkonstruktioner og tagbelægning. Nu kunne ydermurene bygges, gule eller røde mursten efter bygherrens ønske. Man kaldte metoden for "et tørt byggeri", fordi huset efter nogle få dage var tilstrækkelig tørt til, at alle indvendige elementer kunne monteres.

Alle elementer, døre og vinduer blev fremstillet hjemme på fabrikken og leveret til ti-

Ulla og Jørgen Christensens nybyggede Typidanhus på 'Ahornalle' i Bramdrupdam.

Snedker Peder Toft arbejdede hjemme på fabrikken.

den i den rækkefølge, tingene skulle monteres. Firmaets 2 lastbiler sørgede for transporten. I alt var 70 mennesker ansat, og ordrerne strømmede ind. I 1964 blev lokalerne udvidet med 1.850 m², og ledelsen satsede nu også på det tyske marked. På en stor byggeudstilling i Frankfurt opførte fabrikken et nøglefærdigt udstillingshus.

Antallet af ansatte steg efterhånden til ca. 100, og byggeriet foregik nu over hele Syd- og Sønderjylland, Fyn og mod nord til Århus-egnen. For at spare transporttiden havde man indrettet nogle udrangerede busser med sovepladser og køkken.

BRAND I SPÅNSILOEN

Af ukendte årsager opstod der på et tidspunkt brand i fabrikkens spånsilo, og det var nødvendigt at tilkalde Falck til slukningsarbejdet. Alarmen gik videre til vort lokale brandværn i Bramdrupdam – hvor tidligere tømmermester Laurids Nielsen deltog. Han fortæller: "Vort arbejde bestod i at få siloen tømt og efterslukkert – et ubehageligt job på grund af sod og støv. Dette arbejde overlod Falck-folkene til os. Heldigvis nåede ilden ikke at anrette skade på fabrikken, og snart kunne produktionen fortsætte."

Jørgen Christensen og H. E. Olesen var chauffører på de 2 lastbiler.

At være med i brandværnet var nærmest en borgerpligt. Det bestod mest af mænd, som havde arbejde i nærheden af Bramdrupdam, og som hurtigt kunne tilkaldes. Den første, der mødte på brandstedet, fik ekstra betaling.

BYGGEKRISE

For Johannes Schmidt var det meget vigtigt, at aftalerne blev overholdt, men det var svært at "være alle steder på en gang". Mange nye ansatte på en gang, de lange afstande til byggepladserne, større udgifter til løn og tillæg for ulemperne ved at være væk en uge ad gangen. Efterhånden steg udgifterne uden at indtægterne fulgte med. Desuden oplevede firmaet en krise på grund af regeringens krav om billigt boligbyggeri. Mindre lejligheder i etagebyggeri skulle afhjælpe bolig mangelen.

En tid forsøgte fabrikken at overleve ved at forøge eksporten til Tyskland, men indtægterne stod ikke mål med udgifterne. I 1967 stoppede produktionen, og alle ansatte – heraf flere ægtepar – mistede deres job. Mange

var bosiddende i Bramdrupdam, og flere havde købt Typidan-huse og sad nu med nye lån, som skulle betales.

Tidl. kontorassistent Ulla Christensen fortæller: "Jeg blev udlært som kontorelev i Johannes Schmidts' arkitektfirma i Toftlund. Efter elevtiden havde jeg en tid job i Esbjerg, men vendte tilbage til arkitektfirmaet. Min mand havde et vognmandsfirma, som blev solgt, da Schmidt ønskede, vi skulle flytte med til Bramdrupdam. Pludselig stod vi begge uden arbejde og med et nybygget Typidan-hus. Jeg fortsatte en tid i firmaet med afviklingen og havde et ret stort beløb til gode, som jeg mistede. Dengang havde vi ikke Lønmodtagernes Dyrtidsfond".

Familien Schmidt mistede også hele investeringen og måtte forlade huset. Johannes Schmidt fandt senere arbejde som arkitekt på Fyn.

FRA HOLMIA PLAST A/S TIL PROMENS GROUP

Bygningerne blev overtaget af Kaalunds Fabrikker a/s i Kolding. Fabrikken ejede også emballagefabrikken Holmia, og i 1969 blev produktionen flyttet fra Christiansfeld til Bramdrupdam, og bygningerne blev indrettet til plastemballageproduktion. Siden har virksomheden flere gange skiftet navn og ejer. I 1969 opkøbte Carlsberg, Kastrup og Holme-gaards Glasværker virksomheden. I dag ejer Promens Group både den og andre fabrikker i Danmark og det øvrige Skandinavien.

Oprindeligt startede produktionen af plastemballage i Christiansfeld i en bygning, som man købte af Brødremenigheden. I 1963 lykkedes det at fremstille holdbar emballage af

polyethen. Materialet havde den store fordel, at det var lettere, og var man uheldig at tabe flasken på gulvet, splintrede den ikke som en flaske af glas. Som de første i Skandinavien lykkedes det at fremstille helt glasklare flasker af polyvinylchlorid.

Holmia Plast kaldte man den nye fabrik. Et lyst hoved på fabrikken havde fundet på navnet. Holmia er det latinske navn for Stockholm, ligesom Hafnia for København. De helt klare flasker satte for alvor gang i efterspørgslen, og i 1969 flyttede produktionen til Bramdrupdam. Inden længe var fabrikken den anden største flaskeproducent i Danmark med 112 ansatte – kun overgået af Haustrups Fabrikker i Odense.

Siden starten er fabrikken udvidet flere gange og udgør i dag mere end 15.000 m². På det moderne anlæg fremstilles plastemner til føde- og drikkevarer, personlig pleje og kemisk/tekniske produkter. Emnerne er flasker, kapsler og tilbehør. Fabrikken behersker områder som blæsning, PET strækblæsning og

Et kig gennem produktionslokalet.

coextrusion (en teknik, hvor emnet fremstilles i op til 6 lag). De giftholdige vinylprodukter er i dag helt udfaset og erstattet af polyetylen – PE, dvs. produkter, der er helt giftfrie. Råvaren er et olieprodukt, som efter brug kan brændes uden forurening af naturen. Fabrikken er miljøgodkendt af Kolding Kommune som en virksomhed, hvis drift ikke medfører miljømæssige gener. Desuden er virksomheden belønnet med Green Networks miljø-diplom og Green Networks Arbejds-miljø Diplom.

Antallet af medarbejdere var i 2008 ca. 100. Produktionen foregår i 3-holds skift alle ugens 7 dage af hensyn til opvarmning og rengøring af maskinerne, men der har aldrig været problemer med at skaffe medarbejdere til de skiftende arbejdstider. En fornuftig personalepolitik har bevirket, at flere ansatte har fejret både 10, 20, 25 og enkelte 30 års jubilæum på fabrikken.

Trods de mange skiftende ejere foregår produktionen som hidtil, og der arbejdes stadig på at udvikle nye produkter. Fremstillingen af de populære returnable sodavandsflasker i ½ og 1½ l plastflasker og plastik-ølflasken blev udviklet her på fabrikken i Bramdrupdam, men produktionen foregår nu på andre af selskabets virksomheder.

De seneste år har været meget turbulente med stigende omkostninger til råvarer, lønninger, elektricitet m.m. Konkurrencen er fortsat hård, men alligevel er det lykkedes at opnå en salgsmæssig fremgang. Det skyldes i høj grad fabrikens engagerede, fleksible og motiverede medarbejdere. Ved fortsat effektivisering og fleksibilitet ser man fra ledelsens side stadig gode muligheder for at opnå en positiv udvikling.

Fotoet viser det store fabriksanlæg i dag. De 3 beboelser i forgrunden er i dag indrettet til kontorer. Længst ud mod Vejlevej bag benzintanken er silketrykkeriet indrettet. De store haller med lyst tag er en del af lageret.

KILDER:

Typidans eget tilbudsmateriale med beskrivelser af modeller og forretningsprincipper.
 Avisartikler om "Typidan" som opbevares på Kolding Stadsarkiv.
 Ove Vinkel: *Kaalund, Holmia og Novadan* i Koldingbogen 1998 side 32.
 Scrapbogen, som blev overrakt ved emballagefabrikkens 25 års jubilæum.
 Fabrikens præsentationsmateriale og "Kalender og Personalehåndbogen 2007".

SAMTALER MED:

Tidl. kontorassistent Ulla Christensen, som var ansat i 12 år.
 Snedker Peder Toft.
 Tidl. kontorchef hos Kaalunds Fabrikker Ove Vinkel.
 Tidl. medlem af det lokale brandværn i Bramdrupdam, Laurids Nielsen.